

Eeva Köpsi
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Humanistisen alan
ammattikorkeakoulututkinto
Tulkki (AMK), viittomakieli ja tulkkaus
Opinnäytetyö, 2020

”TÄRKEINTÄ ON TULKKAUS”

**Puhevammaisten tulkkien ajatuksia heidän roolistaan ja työnkuvas-
taan tulkkausalalla**

TIIVISTELMÄ

Eeva Köpsi

”Tärkeintä on tulkkaus” Puhevammaisten tulkkien ajatuksia heidän roolistaan ja työkuvastaan tulkkausosalalla

42 sivua, 3 liitettä

Kevät 2020

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Tulkki (AMK), viittomakieli ja tulkkaus

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten puhevammaisten tulkit kokevat tulkin roolin ja työnkuvan sekä mitä muutoksia he ajattelevat tai toivovat tulevaisuudessa puhevammaisten tulkin työssä tapahtuvan. Opinnäytetyön tilaaja on tulkkausyrittäjä Sivupersoon Oy. Sivupersoon on palveluntuottaja, jolla työskentelee yhteensä yli 70 viittomakielen ja puhevammaisten tulkkauksen, kommunikaatio-opetuksen ja puheterapian ammattilaista. Yrityksen missiona on mahdollistaa asiakkailleen rajatonta kommunikaatiota tulemalla kuulluksi ja ymmärretyksi. Tilaja kiinnostui aiheesta, sillä se on ajankohtainen ja hyödyllinen puhevammaisten tulkkausalan kehitykselle.

Opinnäytetyön tietoperusta kuvaa puhevammaisuutta, puhevammaisten tulkkauspalvelua sekä asioimistulkkien ammattisäännöstöä, joka ohjaa puhevammaisten tulkkien työtä. Työn tutkimuksessa on hyödynnetty laadullisen tutkimuksen periaatetta. Työ toteutettiin kahdessa kolmen hengen pienryhmässä teemahaastatteluna. Haastatteluihin osallistui kaikkiaan kuusi puhevammaisten tulkkiä ympäri Suomea. Jokainen haastateltava oli tehnyt puhevammaisten tulkin työtä kolmesta kymmeneen vuoteen ja työskenteli haastattelujen aikana puhevammaisten tulkkina. Haastattelut toteutettiin etänä ja tallennettiin myöhempiä analysointia varten.

Haastateltavien pienen määrän vuoksi tuloksia ei voi yleistää. Tuloksista ilmeni, että haastateltavat kokivat puhevammaisten tulkin työn hyvin monimuotoisena. Tulkin roolin määrittely on haastavaa, sillä työhön kuuluu tulkkauksen lisäksi puhevammaisen asiakkaan rohkaisua ja ohjausta sekä pienimuotoista avustamista. Ammattitaitoinen puhevammaisten tulkki osaa itse rajata omaa työskentelyään. Mitä enemmän työtä tekee, sitä enemmän puhevammaisten tulkit saavat varmuutta työhönsä ja rajoihinsa. Kaikissa haastateltavissa myös puhevammaisten tulkin työn tulevaisuus herätti ajatuksia. Tulevaisuuden he kokivat osittain hyvin epävarmana.

Asiasanat: puhevammaisten tulkit, roolit, puhevammaiset, tulkkaus, ammattisäännöstö

ABSTRACT

Eeva Köpsi

“Interpretation is most important” Thoughts of interpreters for speech impairment about their role and job description in the interpreting industry

42 pages, 3 appendices

Spring 2020

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor’s Degree Programme in Sign Language and Interpreting

Degree: Interpreter (UAS)

The purpose of this thesis was to find out how interpreters for speech impairment perceive the role and job description of an interpreter, and what changes they think or hope to have in the future for the work of an interpreter for speech impairment. The project was commissioned by Sivupersoon Oy (Ltd.). Sivupersoon is an interpreting company with over 70 professionals in sign language, speech communication and speech therapy. The company’s mission is to enable unlimited communication for its customers by becoming heard and understood. The reason why the subscriber was interested in the subject was because it was timely, and because no similar work had been done before.

The theory part of the thesis describes speech impairments, the interpreting service for the speech impaired and the ethics code of interpreters, which guides the work of speech interpreters. The thesis is a qualitative research. The work was carried out in two small groups as theme interviews. Six interpreters for speech impairment from all over Finland participated in the interviews. Each interviewee had worked as a speech interpreter for three to ten years and worked as a speech interpreter during interviews. Interviews were conducted remotely and recorded for later analysis.

Because there were only six interviewees, the results cannot be generalized. The results showed that the work of an interpreter for speech impairment is very diverse. Defining a role is challenging because, besides interpreting, the job involves encouraging and mentoring a client with a speech disability and providing small-scale assistance. The professionally skilled interpreter for speech impairment can limit their own work. The more work they do, the more speech interpreters get assurance about their work and its boundaries. In all interviewees, the future of the work of an interpreter for speech impairment also raised thoughts. In part, they felt very uncertain about the future.

Keywords: interpreter for speech impairment, role, speech impairment, interpretation, professional rules

SELKOKIELINEN TIIVISTELMÄ

DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusohjelma: Viittomakieli ja tulkkaus

Tekijä: Eeva Köpsi

Opinnäytetyön nimi: ”Tärkeintä on tulkkaus” Puhevammaisten tulkkien ajatuksia heidän roolistaan ja työnkuvastaan tulkkausalalla

Vuosi: 2020

Sivumäärä: 42

Liitteiden määrä: 3

Tämän opinnäytetyön avulla selvitin,
mitä puhevammaisten tulkit ajattelevat tulkin työstä
ja mitä he haluaisivat työssä muuttaa.
Opinnäytetyö on tilaustyö.
Tilaaaja on Sivupersoon Oy.

Sivupersoon on tulkkausyritys,
joka tarjoaa tulkkauspalvelua
kuulovammaisille, kuulonäkövammaisille
ja puhevammaisille henkilöille.

Puhevammaisten tulkkeja on koko ajan enemmän.
Silti kaikki eivät tiedä,
mitä puhevammaisten tulkin työhön kuuluu.

Opinnäytetyötä varten haastattelin kuutta
puhevammaisten tulkkia ympäri Suomea.
Haastatteluissa selvisi,
että puhevammaisten tulkkien mielestä
tulkin työhön kuuluu paljon tehtäviä.

Tulkin päätehtävänä on tulkata.
Sen lisäksi puhevammaisten tulkki
voi esimerkiksi joskus auttaa asiakasta.

Taitava puhevammaisten tulkki ymmärtää,
mitkä tehtävät kuuluvat tulkin työhön.
Mitä enemmän puhevammaisten tulkki tekee tulkin työtä,
sitä helpompaa työ on.

Haastatteluista selvisi myös,
että osa puhevammaisten tulkeista
pitää työn tulevaisuutta epävarmana.
Puhevammaisten tulkkeja valmistuu koko ajan lisää,
mutta asiakkaat eivät käytä tulkkia niin paljon
kuin olisi mahdollista.

Asiasanat: puhevammaisuus, puhevammaisten tulkki, työ

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 PUHEVAMMAISUUS	6
2.1 Puhevammaisuuden syyt.....	6
2.2 Puhetta tukeva ja korvaava kommunikointi.....	7
3 PUHEVAMMAISTEN HENKILÖIDEN TULKKAUS SUOMESSA	8
3.1 Puhevammaisten tulkkauspalvelu.....	9
3.2 Puhevammaisten tulkkauspalvelun käyttäminen	10
3.3 Puhevammaisten tulkkien koulutus	11
4 TULKIN ROOLI KOMMUNIKOINNISSA	14
4.1 Tulkin rooli ja työtehtävät.....	14
4.2 Tulkin etiikka.....	16
5 TUTKIMUSMENETELMÄ	18
5.1 Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus	18
5.2 Teemahaastattelu	19
5.3 Haastattelun purku ja analyysi.....	19
6 TUTKIMUSTULOKSET	21
6.1 Puhevammaisten tulkin rooli	22
6.2 Avustaminen ja auttaminen puhevammaisten tulkin työssä.....	25
6.3 Puhevammaisten tulkin työn tulevaisuus.....	26
7 POHDINTA	29
LÄHTEET.....	32
LIITTEET	37
LIITE 1. Puhevammaisten tulkin ammattisäännöstö	37
LIITE 2. Teemahaastattelurunko	39
LIITE 3. Saatekirje.....	40

1 JOHDANTO

Puhevammaisten tulkkaus on koko ajan kasvava ala. Puhevammaisten tulkkeja valmistuu koko ajan lisää ja myös mahdolliset asiakasryhmät kasvavat. Kuitenkin tulkkauspalvelun piirissä on määrällisesti paljon asiakkaita, jotka eivät käytä tulkkauspalvelua ollenkaan tai hyvin harvoin. (Roisko, Vesala & Ylitalo 2018, 30.) Tämä voi nuoren ammatin lisäksi olla yksi syy sille, miksi puhevammaisten tulkkien työ voi osalle olla hyvin vierasta.

Opiskelujeni harjoittelujaksoilla huomasin, että useampi puhevammaisten tulkki kokee työnsä välillä haastavaksi. Haastetta puhevammaisten tulkkauksessa aiheuttavat esimerkiksi epäselvyydet tulkin työn rajoissa tai muiden ihmisten tietämättömyys tulkin työtehtävistä. Mitä puhevammaisten tulkki voi työssään tehdä? Kuinka paljon eettisen säännöstöä voi venyttää? Opinnäytetyöni tarkoituksena oli syventyä tulkin työhön ja selvittää, miten työelämässä olevat puhevammaisten tulkit kokevat roolinsa tällä hetkellä ja mitä puhevammaisten tulkin työtehtäviin heidän mielestään kuuluu. Selvityksen tavoitteena oli nostaa puhevammaisten tulkin työstä ajankohtaisia ajatuksia esille, joiden myötä työnkuva tulisi tutummaksi kaikille puhevammaisten tulkkien kanssa työskenteleville. Työ tarjoaa myös esimerkiksi keskustelumateriaalia ammatillisesta kehityksestä palveluntuottajille.

Haastattelin kuutta alalla työskentelevää puhevammaisten tulkkia, jotta sain selville heidän ajatuksiaan roolistaan tulkkina, roolin odotuksista ja tulevaisuuden työnkuvasta. Koska haastateltavia oli vain kuusi, haastatteluiden tulokset ovat suuntaa antavia.

Opinnäytetyöni tilaaja on tulkkausyrittäjä Sivupersoonana. Sivupersoonana on tulkkausyrittäjä eli palveluntuottaja, jossa työskentelee yhteensä yli 70 viittomakielen ja puhevammaisten tulkkauksen, kommunikaatio-opetuksen ja puheterapian ammattilaista. He tuottavat puhevammaisten tulkkauspalvelua Pirkanmaalla, Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa, Keski-Suomessa, Kanta-Hämeessä, Satakunnassa ja Pohjois-Savossa. Sivupersoonan missiona on tarjota asiakkailleen rajattoman kommunikoinnin mahdollisuus tulemalla kuulluksi ja ymmärretyksi.

Miia Hietala ja Anni Lappalainen (2017) ovat tutkineet samaa aihetta opinnäytetyössään Tulkin rooli on semmonen kommunikaation kanssa pelaava ammattilainen, mahdollistaja – Kartoitus viittomakielen ja puhevammaisten tulkkien ammattikuvien eroista ja yhtäläisyyksistä. Opinnäytetyö tutkii tulkin roolia ja eroja viittomakielen tulkin ja puhevammaisten tulkin välillä. Työni tuo enemmän näkyvyyttä nimenomaan puhevammaisten tulkin työlle, koska Hietalan ja Lappalaisen työssä on tutkittu sekä viittomakielen että puhevammaisten tulkkeja. Opinnäytetyöni keskittyy puhevammaisten tulkkien näkökulmaan ja tuo esille hyvin ajankohtaista tietoa aiheesta.

2 PUHEVAMMAISUUS

Puhevammaisella ihmisellä tarkoitetaan sellaista kuulevaa henkilöä, joka ei pärjää erilaisissa kommunikointitilanteissa puheen avulla. Hänellä voi olla haasteita tuottaa ja/tai ymmärtää puhetta. (Rautakoski & Huuhtanen 2012, 93.) Vaikeudet puheessa ja kommunikoinnissa voivat liittyä puhe- ja ääntöelimistön toimimattomuuteen tai vaikeuteen tuottaa ja ymmärtää erilaisia kielellisiä ilmaisuja. Kielelliset vaikeudet heijastuvat usein puheen lisäksi myös kirjoittamiseen ja lukemiseen, minkä takia puhevammaisella ihmisellä voi olla myös vaikeuksia lukea tai kirjoittaa. Suomessa on noin 65 000 ihmistä, joilla on eriasteisia puhe- ja kommunikointivaikeuksia. (Papunet. Tietoa. Mitä on puhevammaisuus.) Tässä työssä puhevammaisella asiakkaalla tarkoitetaan puhevammaista henkilöä, joka käyttää tulkkia (Rautakoski ja Huuhtanen 2012, 93).

2.1 Puhevammaisuuden syyt

Vaikeat kielelliset häiriöt ja puhevamma voivat olla synnynnäisiä ja liittyä esimerkiksi kehitysvammaisuuteen, autismin kirjoon tai CP-vammaan, tai ne voivat olla seurausta neurologisesta sairaudesta tai vammasta (Rautakoski & Huuhtanen 2012, 93). Aivojen kehitykselliset kielihäiriöt vaikuttavat kommunikaation kehitykseen, kun taas myöhemmällä iällä kohdattava puhevamma aiheuttaa ensisijaisesti puhekyvyn ja kielellisten taitojen menettämisen, mutta kyky vuorovaikutukseen yleensä säilyy. Myöhemmällä iällä menetetty puhekyky aiheutuu yleensä aivokudosta ja keskushermostoa tuhoavasta sairaudesta tai vammasta, kuten aivoverenkierron häiriön aiheuttamasta afasiasta, keskushermoston sairauksista, kuten MS-taudista tai etenevistä muistisairauksista. (Papunet. Tietoa. Mitä on puhevammaisuus. Syyt ja ilmenemismuodot.) Puheen ja kielen häiriöt, sekä niiden tuoma haitta, ovat hyvin erilaisia ja yksilöllisiä, joten niiden vaikutukset ihmisten elämässä ovat myös erilaisia (Rautakoski & Huuhtanen 2012, 94).

2.2 Puhetta tukeva ja korvaava kommunikointi

Kaikki ihmiset kommunikoivat, vaikka keinot vaihtelevat. Kommunikointi on vastavuoroista kanssakäymistä, jossa keskustelun molemmat osapuolet toimivat viestin lähettäjänä ja vastaanottajana sekä yhtä aikaa että vuorotellen. Jos ihmisen puheilmaisu on puutteellista tai puuttuu kokonaan, käytetään apuna puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä. Puhetta tukevista ja korvaavista menetelmistä käytetään lyhennettä AAC, joka tulee englanninkielisestä termistä Augmentative and Alternative Communication. Puhetta korvaavaa kommunikointia käytetään, kun ihminen ei käytä puhetta ollenkaan. Puhetta tukeva kommunikointi taas tukee esimerkiksi epäselvää puhetta. Puhetta tukevat ja korvaavat menetelmät voidaan jakaa vielä avusteiseen ja ei-avusteiseen kommunikointiin. Avusteisessa kommunikoinnissa puhevammaisen henkilö tarvitsee jotakin apuvälinettä kommunikoimiseen. Ei-avusteisessa kommunikoinnissa puhevammaisen henkilö kykenee tuottamaan kielelliset ilmaisut itse. (Rautakoski & Huuhtanen 2012, 12, 15.)

Kommunikointikeinoja on monenlaisia, koska puhevammaisten henkilöiden kommunikointitavat ja -tarpeet ovat erilaisia. Puhetta tukevia keinoja voivat olla esimerkiksi kirjoittaminen, piirtäminen, kuvat ja tukiviittomat. Tukiviittomat ovat lainattu viittomakielestä. Ne tukevat samanaikaista puhetta. (Rautakoski & Huuhtanen 2012, 28, 94.) Erilaisien kommunikointikeinojen käyttöön voi liittyä myös kommunikoinnin apuvälineitä, kuten kommunikaatiokansioita ja tietokoneella olevia kommunikaatio-ohjelmia. Kokonaan puhetta korvaava kommunikointikeino on esimerkiksi bliss-kieli. (Papunet. Puhetta korvaava kommunikointi.) Monet puhevammaiset hyötyvät useamman kommunikaatiomenetelmän yhteiskäytöstä. Puhevammaisen voi hyötyä esimerkiksi kirjoitetusta selkokielestä, jonka tukena käytetään kuvia tai piirtämistä. (Ahosilta & Koslonen 2016, 42.) Kommunikointimenetelmän valinta tapahtuu puheterapeutin toteuttamassa kommunikoinnin arvioinnissa (Papunet. Puhetta korvaava kommunikointi).

3 PUHEVAMMAISTEN HENKILÖIDEN TULKKAUS SUOMESSA

Tulkkaus tarkoittaa viittomakielellä tai jollakin kommunikaatiota selventävällä menetelmällä tapahtuvaa viestin välittämistä. Tulkkaustilanteessa on aina vähintään kolme osapuolta. (Kansaneläkelaitos. Henkilöasiakkaat. Vammaistuet. Vammaisten tulkkauspalvelu.) Tulkkaus on siis viestintämuoto, jossa ulkopuolinen viestinnän ammattilainen eli tulkki välittää tulkattavan henkilön ajatuksia ja tarkoituksia mahdollisimman tarkasti muille kuulijoille (Hietanen, K. 2008, 280).

Suomessa tulkkauspalvelusta säättää laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta (tulkkauspalvelulaki). Laki on tullut voimaan vuonna 2010. Laissa on säädetty, että oikeus tulkkauspalveluun on henkilöllä, jolla on kuulonäkövamma, kuulovamma tai puhevamma. Henkilö tarvitsee vammansa vuoksi tulkkausta esimerkiksi työssä käymiseen, opiskeluun, harrastamiseen tai yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Tulkkauspalvelun edellytyksenä on, että henkilö kykenee tulkkauksen avulla ilmaisemaan itseään ja hänellä on käytössään jokin toimiva kommunikointikeino. Lain tarkoituksena on mahdollistaa vammaisen henkilön yhdenvertaisuus yhteiskunnassa. (L 133/210.)

Myös laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (vammaispalvelulaki) edistää vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuudesta aiheutuneita haittoja ja esteitä (L 3.4.1987/380). Laista on säädetty vuonna 1988, josta lähtien puhevammaisilla henkilöillä on ollut mahdollisuus saada tulkkauspalvelua. (Saarinen 2011, 5). Vammaispalvelulain nojalla on myös mahdollista saada kommunikaatio-ohjausta sopeutumisvalmennuksena. Kommunikaatio-ohjausta voidaan järjestää puhevammaisen henkilön läheisille. Ohjauksen tarkoituksena on opettaa puhevammaisen henkilön läheisille esimerkiksi tukiviittomia tai kuvakansion käyttöä. Ohjaus mahdollistaa ympäristön, jossa puhevammaisen henkilö voi tasavertaisesti osallistua erilaisiin kommunikaatiotilanteisiin. (Kuuluville. Kommunikaatio-opetus ja -ohjaus.)

Tulkkausta on myös mahdollista saada jonkin muun lain nojalla. Tällaisia lakeja ovat esimerkiksi perusopetuslaki ja yhdenvertaisuuslaki. Tällöin puhevammaisen henkilö ei ole oikeutettu Kansaneläkelaitoksen (Kela) järjestämään tulkkauspalveluun. (Kela. Henkilöasiakkaat. Vammaisten tulkkauspalvelu. Muu kuin Kelan tulkkaus.) Esimerkiksi perusopetuslain mukaan perusopetukseen osallistuvalla puhevammaisella on oikeus maksuttomaan tulkkaukseen, jonka järjestämisestä vastaa kunta (L 21.8.1998/628). Yhdenvertaisuuslaki taas määrää viranomaisen edistämään yhdenvertaisuutta (L 1325/2014). Esimerkiksi sosiaalitoimen pitää järjestää asiakkaalle tulkkaus, jos sosiaalitoimisto kutsuu asiakkaan tapaamiseen (Kela. Henkilöasiakkaat. Vammaisten tulkkauspalvelu. Muu kuin Kelan tulkkaus).

3.1 Puhevammaisten tulkkauspalvelu

Jos keskustelun toisella osapuolella on ongelmia viestin lähettämässä tai vastaanottamisessa, avuksi tulee tulkki. Puhevammaisten tulkkauksessa tulkki välittää puhevammaisen henkilön ilmaisut kolmannelle osapuolelle puhekielellä sekä mukauttaa kolmannen osapuolen ilmaisut puhevammaisen henkilön ymmärtämään muotoon (Papunet. Palvelut ja tukitoimet. Tulkkauspalvelu). Tulkkaustilanteessa on aina läsnä puhevammaisten tulkki, puhevammaisen asiakas ja kolmas osapuoli, jotta voidaan puhua tulkkauksesta (Rautakoski & Huuhtanen 2012, 93). Monesti ajatellaan, että vain puhevammaisen henkilö on tulkin asiakas. Usein puhevammaisen asiakas kuitenkin tilaa tulkin tilanteisiin, joissa on muitakin ihmisiä. Muut eivät välttämättä ymmärrä puhevammaista asiakasta ilman tulkkiä, jolloin myös heistä tulee tulkin asiakkaita. Monet ihmiset ovat siis tulkin asiakkaita, vaikka eivät sitä itse tiedostakaan. (Kalela 2010, 11.)

Puhevammaisella henkilöllä on oikeus tulkkauspalveluun, kun hänellä on käytössään jokin toimiva kommunikointikeino. (Rautakoski & Huuhtanen 2012, 94.) Tulkkauspalvelua haetaan Kelalta. Ennen tulkkauspalvelulakia tulkkauspalvelun järjestämisestä vastasivat kunnat. Tulkkauspalvelulain myötä vuonna 2010 vastuu tulkkauspalvelun järjestämisestä siirtyi kunnilta Kelalle. (Saarinen 2011, 5.) Hakemus tulee tehdä kirjallisesti ja sen voi tehdä joko puhevammaisen henkilö itse tai hänen edustajansa. Hakemukseen tulee liittää

asiakasprofiililomake sekä sosiaali- tai terveydenhuollon asiantuntijan, esimerkiksi puhe-
terapeutin, lausunto hakijan vamman laadusta ja tulkkauspalvelun tarpeesta. (Rautakoski
& Huuhtanen 2012, 95.) Hakemuksen voi toimittaa postitse tai jättää mihin tahansa Kelan
toimipisteeseen. Kelan Vammaisten tulkkauspalvelukeskuksessa (VATU-keskus) teh-
dään päätös tulkkauspalvelun myöntämisestä ja päätös lähetetään hakijalle postissa. (Pa-
punet 2010, 6.)

Myönteisen päätöksen jälkeen, puhevammaisen henkilö voi aloittaa tulkin käytön. Tulkki
tilataan Vammaisten tulkkauspalvelukeskuksesta. Tilauksen voi tehdä esimerkiksi soitta-
malla, tekstiviestillä tai sähköpostilla. (Papunet 2010, 7.) Välityskeskus välittää asiakkaan
tarpeisiin sopivan vapaan tulkin läheltä tulkkauspaikkaa. Tulkkauspalvelua voi käyttää
esimerkiksi työssä käymiseen, harrastamiseen ja asiointiin. (Kela. Henkilöasiakkaat.
Vammaistuet. Vammaisten tulkkauspalvelu.) Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelu-
lain mukaan tulkkauspalvelua on järjestettävä siten, että kuulo- tai puhevammaisella hen-
kilöllä on mahdollisuus saada vähintään 180 tulkkaustuntia kalenterivuoden aikana (L
133/210).

Uudelle asiakkaalle tarjotaan aina perehdytys tulkkauspalvelun käyttöön. Tulkkauspalve-
lukeskus järjestää perehdytyksen sopimalla asiakkaan kanssa sopivan ajankohdan ja pai-
kan perehdytykselle. Perehdytyksen tekee asiakkaalle sopiva tulkki, jonka keskus valit-
see. Perehdytykseen voi osallistua myös asiakkaan lähiomainen tai avustaja. (Kela. Hen-
kilöasiakkaat. Vammaisten tulkkauspalvelu. Perehdytys.) Perehdytyksessä tulkki selvit-
tää yhdessä asiakkaan kanssa esimerkiksi mitä tulkkauspalvelu on, miten tulkkia käyte-
tään ja miten tulkki tilataan (Papunet 2010, 7).

3.2 Puhevammaisten tulkkauspalvelun käyttäminen

Vaikka puhevammaisten tulkkaus on kasvussa ja tietoisuus siitä on nousussa, käytetään
tulkkauspalvelua aivan liian vähän. Vain pieni osa puhevammaisista ihmisistä on hakenut
palvelua ja vielä pienempi osa käyttää palvelua. (Tikoteekki. Tietoa. Puhevammaisten
tulkkauspalvelu.) Koska puhevammaisten tulkkeja ei vielä käytetä niin paljon, kuin olisi

mahdollista, jää tulkin rooli ja tehtävät epätietoisuuteen. Puhevammaisten tulkeille on kuitenkin, väestön ikääntyessä ja kommunikaatio-ohjausta tarvitsevien määrän kasvaessa, enemmän tarvetta (Humak 2018).

Kela on tehnyt vuonna 2018 Selvityksen puhevammaisten tulkkauspalvelun haasteista ja mahdollisuuksista vuosina 2011-2014. Tutkimus käsittelee puhevammaisten asiakkaiden käyttöastetta puhevammaisten tulkkauspalvelussa. Tulkkauspalvelupäätöksen on saanut iso osa asiakkaita, jotka eivät kuitenkaan käytä tulkkauspalvelua ollenkaan tai hyvin harvoin. Tulkkauspalvelua käytetään vähemmän harvaanasutuilla alueilla. Puhevammaisten tulkkien saatavuus on taas suurinta niillä paikkakunnilla, joissa tulkkeja koulutetaan. Tutkimuksessa on selvitetty syitä, miksi puhevammaiset asiakkaat eivät käytä tulkkauspalvelua. Suurimmat syyt käyttämättömyydelle johtuvat palvelun tilaamisen haastavuudesta ja siitä, että monella asiakkaalla on jo joku henkilö, joka voi auttaa asiakasta kommunikoinnissa. (Roisko ym. 2018, 30, 44.) Tutkimuksen perusteella suuri osa puhevammaisista asiakkaista käyttäisi tulkkauspalvelua enemmän, jos tulkki voisi toimia myös avustajana. Olisiko puhevammaisten tulkkien roolista ja työtehtävistä yleisesti enemmän tietoa, jos heitä käytettäisiin enemmän?

3.3 Puhevammaisten tulkkien koulutus

Puhevammaisten tulkiksi voi kouluttautua Diakonia-ammattikorkeakoulussa (Diak) Turussa ja Humanistisessa ammattikorkeakoulussa (Humak) Helsingissä ja Kuopiossa (Opintopolku. Tulkki (AMK), viittomakielen tulkkaus, päivätoteutus). Ensimmäiset korkeakoulututkinnon suorittaneet puhevammaisten tulkit valmistuivat Diakista Turusta vuonna 2015 (Hakala 2015). Aiempi opetussuunnitelma mahdollisti Humakissa vain viittomakielen tulkkauksen opinnot. Uuden opetussuunnitelman toteutus alkoi vuonna 2018, josta lähtien Humakissa on ollut mahdollista opiskella viittomakielen lisäksi myös puhevammaisten tulkiksi. Aiemman opetussuunnitelman tavoitteena on ollut kouluttaa tulkkeja, jotka pystyvät tarjoamaan tulkkauspalvelua kaikissa tilanteissa, joissa ihmiset tulkkia tarvitsevat. Uuden opetussuunnitelman tavoitteena on taas kouluttaa vuorovaikutuksen ja tulkkauksen asiantuntijoita. (Humak. Opintojen suunnittelu. Humakin

opetussuunnitelma.) Helsingissä Humak kouluttaa viittomakielen tulkkeja ja Kuopiossa puhevammaisten tulkkeja (Humak 2018). Koulutus kestää neljä vuotta ja on laajuudeltaan 240 opintopistettä. (Humak. Opiskelijaksi. Tulkki.)

Diakonia-ammattikorkeakoulusta Turusta valmistuu sekä viittomakielen että puhevammaisten tulkkeja. Kahden ensimmäisen opiskeluvuoden aikana hankitaan perusteellinen pohjatietämys suomalaisesta viittomakielestä ja kommunikaatiomenetelmistä. Toisen opiskeluvuoden lopussa opiskelija valitsee suuntautuuko hän kielten väliseen tulkkaukseen, eli viittomakielen tulkkaukseen vai kielensisäiseen tulkkaukseen, eli puhevammaisten tulkkaukseen. Diakin koulutus kestää myös neljä vuotta ja on laajuudeltaan 240 opintopistettä. (Diak. AMK-tutkinnot. Viittomakielen ja puhevammaisten tulkkkaus.) Myös Diakissa alkoi uuden opetussuunnitelman toteutus vuonna 2019. Uuden opetussuunnitelman vapaasti valittavat opinnot antavat esimerkiksi mahdollisuuden vaikuttaa enemmän opiskelijan omiin opintoihin. Aiemmin vapaasti valittavia opintoja on ollut 10 opintopistettä ja uuden opetussuunnitelman mukaan niitä on 20. (Diak. Opiskelu. Opiskelijan polku. Opintojen suorittaminen. Opetussuunnitelmat.)

Sekä Diakissa että Humakissa tutkintonimike on Tulkki (AMK) (Humak. Opintojen suunnittelu. Humakin opetussuunnitelmat; Diak. Opiskelu. Opiskelijan polku. Opintojen suorittaminen. Opetussuunnitelmat). Sekä Diakin että Humakin tutkinto antaa kelpoisuuden hakea ylempiin korkeakoulututkintoihin ja esimerkiksi yliopistojen maisteritutkintoihin. Diak ja Humak järjestävät yhdessä tulkkausalalan maisterikoulutuksen (Opintopolku. Tulkki (AMK), viittomakielen tulkkkaus, päivätoteutus).

Myös puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinnolla on mahdollista valmistua puhevammaisten tulkiksi, mutta koulutukseen ei kuulu tulkkauksen tai kääntämisen teoriaa. (Ahosilta & Koslonen 2012, 40.) Tutkinnon laajuus on 180 opintopistettä ja tutkintonimike on puhevammaisten tulkki. Tutkinto muodostuu kolmesta pakollisesta ja yhdestä valinnaisesta tutkinnon osasta. Pakolliset tutkinnon osat ovat kommunikoinnin häiriöiden tuntemus ja tulkkauspalvelujärjestelmässä toimiminen, tulkkkaus ja kommunikoinnin apuvälineiden käyttö sekä tulkkkaus ja kommunikaatio-ohjaus. Valinnainen tutkinnon osa on yrittäjyys. (Opintopolku. Puhevammaisten tulkkauksen erikoisammattitutkinto.)

Tutkinto on näyttötutkinto ja ammattitaito osoitetaan aitoja työtilanteita vastaavissa tutkintotilaisuuksissa (Vernerin Kehitysvamma-alan opinnot. Ammattiopinnot. Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto). Tutkinnon voi suorittaa monissa ammattiopistoissa tai sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksissa (Suomen puhevammaisten tulkit. Puhevammaisten tulkit. Koulutus). Se antaa myös kelpoisuuden korkeakouluopintoihin, eli tutkintoa on mahdollisuus täydentää Tulkki (AMK) -tutkinnoksi (Opintopolku. Puhevammaisten tulkkaus erikoisammattitutkinto). Tutkinto on pääsääntöisesti suunnattu henkilöille, joilla on jo kokemusta puhevammaisten henkilöiden kanssa toimimisesta ja erilaisista kommunikaatiomenetelmistä. Usein erikoisammattitutkinnon puhevammaisten tulkkiopiskelijalla on siis ennestään esimerkiksi hoitajan tai ohjaajan koulutus. (Ahosilta & Koslonen 2012, 40.)

4 TULKIN ROOLI KOMMUNIKOINNISSA

Tulkin tehtävä on toimia kommunikaatiotilanteessa tulkkina. Tulkki tulkitsee asiakkaan viestit ja toistaa ne puheena keskustelukumppanille ja tarvittaessa tulkkaa asiakkaan kommunikointimenetelmällä keskustelukumppanin puheen asiakkaalle päin (Kehitysvammaisten palvelusäätiö. Puhevammaisten tulkkauspalvelu). Puhevammaisten tulkin tulee tuntea eri vammaryhmät ja ymmärtää niiden vaikutukset kommunikointiin. Hänen tulee myös osata huomioida erilaiset kommunikointitarpeet ja -mahdollisuudet tulkkauksissa. (Papunet 2010, 8.)

4.1 Tulkin rooli ja työtehtävät

Aiemmin tulkkia on pidetty ”koneena”, joka vain välittää viestejä ihmisten välillä (Kalela 2010, 25). Nykyään tulkit ovat mukana hyvin erilaisissa tilanteissa ja heidän tulee sulautua tilanteeseen ja tilanteen asettamiin vaatimuksiin niin käytöksen kuin toiminnankin suhteen. (Laakkonen 2012). Tulkin roolissa korostuu nykypäivänä siis vuorovaikutus ja inhimillisyys, ei niinkään ”konemaisuus” (Röksi 2015).

Puhevammaisten tulkit joutuvat jatkuvasti kohtamaan haastavia ja ristiriitaisia tilanteita, joihin ei ole suoraa ja selkeää vastausta. He joutuvat pohtimaan ja ratkaisemaan ongelmia sekä muiden tilanteessa osallisina olevien ihmisten luomia haasteita yhdessä asiakkaiden kanssa. Koska suoraa vastausta haastaviin tilanteisiin ei ole, tulkit tekevät sekä hyviä että huonoja ja oikeita että väärinä ratkaisuja. (Kalela 2010, 25.) Tulkin työnkuvaan kuuluu tukea asiakasta ilmaisemaan itseään ja ymmärtämään muita. Tulkki huolehtii kommunikointivälineiden esilläolosta ja niiden toimivuudesta sekä auttaa niiden käytössä. Tulkin tehtävänä on myös tukea asiakkaan kommunikointia kannustamalla asiakasta vuorovaikutukseen muiden kanssa ja kannustaa asiakasta keskustelunaloituksissa. (Papunet 2010, 5.) Työnkuvaan kuuluu myös tulkkauksittain liittyvä vähäinen kommunikaatiomateriaalin tekeminen, esimerkiksi muutaman kuvan lisääminen tietokoneella tai tabletilla olevaan kommunikaatio-ohjelmaan (Papunet. Palvelut ja tukitoimet. Tulkkauspalvelu).

Ammattitaitoisen tulkin ominaisuuksia ovat esimerkiksi tilannetaju, itsevarmuus, ammat-tietiikan tuntemus, täsmällisyys, yleissivistys ja työkielen hallinta. Tulkin tulee hahmot-taa kokonaistilanne ja ymmärtää tehtävänsä tilanteessa. Hänen tulee luottaa itseensä ja uskaltaa kysyä tarkennuksia ja toistoja. Yleissivistys tukee tulkin ymmärtämiskykyä, kun hän tietää esimerkiksi ajankohtaisia aiheita, joita tulkkaustilanteessa voi mahdollisesti tulla esille. Tulkin työkielitaidon pitää myös olla riittävän hyvä tulkkauksesta suoriutu-miseen. Lisäksi on tärkeää, että tulkki kehittää omaa ammattitaitoaan jatkuvasti nimen-omaan ajankohtaisia aiheita seuraamalla. (Leinonen 2013, 45–51.) Myös eettinen herk-kyys vahvistaa tulkin ammattitaitoa. Eettinen herkkyys tarkoittaa taitoa havaita erilaisia jännitteitä ja mahdollisia ongelmia tulkkaustilanteissa. Se edellyttää tulkilta empatiaa ja kykyä sekä taitoa asettua toisen henkilön asemaan. Eettinen herkkyys päätöksenteossa antaa tulkille erilaisia vaihtoehtoisia toimintatapoja eettisen ongelman ratkaisemiseksi. Ammattitaitoinen tulkki osaa perustella, miksi jokin toinen vaihtoehto on parempi kuin muut. Hän miettii tarkkaan ratkaisujaan ja uskaltaa toteuttaa valintansa ja toimia päätök-sensä mukaisesti. Eettinen herkkyys vaatii siis myös eettistä toimeenpanotaitoa. Tulkin tulee uskaltaa toimia moraalisten periaatteiden mukaisesti myös paineen alla. Joskus rat-kaisut ovat tehtävät nopeasti, mutta sekä virheistä että hyvistä ratkaisuksista oppii. (Sillman 2017, 15, 18–19.)

Etenkin puhevammaisten tulkin rooli koetaan monesti haastavana. Puhevammaiset asiak-kaat eivät aina ole tietoisia tulkkinsa tehtävänkuvasta, vaikka asiakkaat ovat oikeutettuja perehdytykseen tulkin käytössä. Koska puhevammaisten tulkkien työtehtävät ovat joille-kin asiakkaille epäselviä, on myös tulkin rooli tällöin epäselvä. Puhevammaisten tulkit voivat myös ensimmäisillä tulkkauskerroilla opastaa ja ohjata asiakasta tulkin käytössä. Kuitenkin tulkkauksen lisäksi asiakkaat saattavat toivoa hoidollista tai muunlaista avus-tamista, vaikka ne eivät kuulu tulkin työtehtäviin. Sekä puhevammaisten tulkeille että asiakkaille on tärkeää, että tulkki tuntee asiakkaan ja hänen tilanteensa. Haastetta tuotta-vat esimerkiksi asiakkaiden erityistarpeet, sillä palveluntarve on hyvin yksilöllistä. (De-Tienne & Haikara 2012, 40–41.) Vaikeuksia voi tuottaa myös tulkattavan asian selvittä-minen. Tulkilla ei välttämättä ole aina riittävästi taustatietoa asiakkaasta, jotta asiakkaan tarkoittaman asian pystyisi selvittämään. Vaikeuksia tulkkaukseen voi aiheuttaa myös se,

ettei asiakas saa ilmaistua asiaansa tulkille, koska esimerkiksi kommunikaatiokansiossa ei ole tarvittavaa sanaa tai kuvaa. Tästä syystä moni puhevammainen käyttää tulkkilistaa. (Ahosilta & Koslonen 2016, 44.) Tulkkilista on lista tulkeista, joille puhevammaisen asiakkaan tilaus pyritään ensisijaisesti lähettämään. Tulkkilistan tarkoitus on varmistaa, että asiakas saa laadukasta, kokonaisvaltaista ja toimivaa tulkkauspalvelua. Puhevammainen asiakas laatii listan yhteistyössä Kelan kanssa. Halutessaan asiakas voi poistaa tai lisätä uusia tulkkeja listalle. Myös tulkki voi poistaa itsensä tulkkilistalta. (Kansaneläkelaitos. Vammaisten tulkkauspalvelu. Tulkkilista.)

4.2 Tulkin etiikka

Etiikka tutkii moraalialia ja kysymyksiä oikeasta ja väärästä. Se pyrkii vastaamaan siihen, mitä oikea moraalialia on. (Kalela 2010, 29.) Ammattisäännöstö perustuu velvollisuusetiikkaan, joka ensisijaisesti turvaa asiakkaan oikeudet. Sen tarkoituksena on siis suojata työntekijöitä ja toimia ohjenuorana työnteolle. Säännöstön tavoitteena on luoda myös asiakkaiden luottamusta työntekijää kohtaan. (Raitanen 2013, 6.) Ammattisäännöstöjä voidaan käyttää apukeinona pohdittaessa ammatin keskeisiä arvoja ja velvoitteita. Säännöstöt ovat luotu siis perustaksi pohdinnalle, mikä on ammattia harjoittaessa oikein ja mikä väärin. Ne mahdollistavat ammattiryhmän toimimaan tavalla, jonka voi eettisesti perustella. Ammattisäännöstön kohdat ovat usein itsestään selviä, jolloin ne voivat aiheuttaa erimielisyyksiä ja ristiriitaisuuksia. Ne ovat kuitenkin apukeino pohdittaessa esimerkiksi tulkin keskeisiä arvoja. Sääntöjen tarkoitus on myös kertoa tulkille, mikä hänen ammatinsa todellinen tarkoitus on. (Kalela 2010, 33.)

Puhevammaisten tulkkeja sitoo puhevammaisten tulkin ammattisäännöstö (liite 1), joka perustuu asioimistulkkien ammattisäännöstöön. Asioimistulkkaus on jonkin tahon ja yksilön tai ryhmän välisen dialogin tulkkausta. Ammattisäännöstö sitoo niin puhuttujen kuin viitottujen kielten tulkkeja, kirjoitustulkkeja ja puhevammaisten tulkkeja. Säännöstö ei sido, jos laki määrää yksittäistapauksissa toisin. (Suomen Puhevammaisten Tulkit ry 2020.) Tulkkien ammattisäännöstö on kehitetty sekä asiakkaiden että puhevammaisten tulkkien turvaksi. Se turvaa asiakkaiden laillisia oikeuksia ja suojaa puhevammaisten

tulkkia rajoittamalla tulkin tehtävät vain tulkkaukseen. (Cromnow 2012, 10.) Tulkin velvollisuus ja oikeus on toimia tulkkaustilanteissa oman alansa asiantuntijana, niin että hänen on mahdollista toteuttaa laadukasta ja puolueetonta tulkkausta tasa-arvon toteutumiseksi. (SKTL. Asioimistulkin ammattisäännöstö.) Säännöstö ohjaa tulkkeja toimimaan alalla. Se määrää, että tulkilla on salassapitovelvollisuus. Salassapitovelvollisuus koskee kaikkea toimeksiantoon ja sen osapuoliin liittyvää tietoa. Tulkki ei saa paljastaa mitään saamaansa tietoa kolmansille osapuolille. Hän ei käytä myöskään väärin mitään tulkkaustilanteessa saamaansa tietoa. Hän ei ota vastaan toimeksiantoa, jossa ei kykene olemaan puolueeton, eikä toimeksiantoa, johon hänellä ei ole riittävää pätevyyttä. Hän siis varmistaa etukäteen kykeneekö hän olemaan tulkkaustilanteessa puolueeton sekä tulkkauksen vaativuuden. Tulkin on varmistettava, että hän valmistautuu tulkkaukseen huolellisesti ja ajoissa. Hänen on tulkattavatta kattavasti, jättämättä mitään pois tai lisäämättä mitään. Jos tulkki ei mahdollisesti ymmärrä esimerkiksi jotakin vitsiä, hänen tulee varmistaa asia vielä uudestaan asiakkaaltaan. Hän ei voi selittää asioita omin sanoin. Tulkin tunteet, ajatukset tai mielipiteet eivät saa vaikuttaa tulkkaukseen. Mielipiteet ja asenteet eivät saa tulla esille edes eleissä, äänensävyissä tai sanavalinnoissa. Hän ei toimi avustajana, vaan hoitaa vain tulkkauksen. Myöskään ennen tai jälkeen tulkkausta hän ei esimerkiksi neuvo asiakasta millään tavalla. Tulkki käyttäytyy tilanteen vaatimalla tavalla ja ilmoittaa seikoista, jotka vaikeuttavat tulkkausta. Hänellä on oikeus ja velvollisuus huolehtia työoloistaan. Tulkki voi esimerkiksi ilmoittaa huonosta valaistuksesta tai äänentoistosta. Hän ei toimi ammattikuntaansa haittaavalla tavalla ja kehittää jatkuvasti ammattitaitoaan. Puhevammaisten tulkin tehtävänä on aina toimia näiden eettisten sääntöjen mukaisesti. Hänen tulisi käyttäytyä myös vapaa-ajallaan tavalla, joka edistäisi tulkkien ammattikunnan arvostusta. (Suomen Puhevammaisten tulkit ry; SKTL. Asioimistulkin ammattisäännöstö.)

Eettisesti haastavia tilanteita tulee aina vastaan, kun ihmiset tapaavat. Niitä ei voi kuitenkaan ennustaa, joten niihin on myös mahdotonta valmistautua etukäteen. Tilanteet eivät aina ole helppoja, eikä niitä pysty nopeasti ratkaisemaan. Siksi onkin tärkeää, että tulkki osaa reflektoida itseään, jotta hän kykenee käsittelemään mahdollista eettistä ongelmaa ja sen ratkaisua. (Cromnow 2012, 15–16.)

5 TUTKIMUSMENETELMÄ

Tulkit joutuvat usein tilanteisiin, joissa he joutuvat pohtimaan eettisiä kysymyksiä ja määrittelemään rajat omalle työskentelylle (Röksä 2015). Tapaamani tulkit ovat tuoneet esille haasteita pienimuotoisesta avustamisesta. Mitä se tarkalleen ottaen on? Mihin tulkki voi vetää rajan? Voiko joistakin tehtävistä kieltäytyä, koska ne ylittävät ammattisäännösten asettamat rajat? Kuinka paljon ammattisäännösten voi vedota? Tutkimusongelmaksi nousi tulkin työn vaikeus asettaa tulkkauksen rajat niin, että sekä asiakas että tulkki ovat tyytyväisiä tulkkaukseen. Tutkimusongelmasta nousi esille tutkimuskysymykset:

1. Millainen on pätevä ja ammattitaitoinen puhevammaisten tulkki?
2. Mitä puhevammaisten tulkin työtehtäviin mielestäsi kuuluu?
3. Onko puhevammaisten tulkin roolissa helppo vai vaikea pitäytyä?

5.1 Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus

Kvalitatiiviselle eli laadulliselle tutkimukselle tyypillistä on kokonaisvaltainen tiedonhankinta, aineiston laaja tarkastelu sekä tutkimuksen joustavuus. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 164). Se pyrkii ymmärtämään ongelmaa. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoitus on selvittää ongelma, jota ei etukäteen tunneta. (Kananen 2019, 25.) Kvantitatiiviselle eli määrälliselle tutkimukselle tyypillistä on taas saada tulokset taulukko- ja tilastomuotoon. Aineisto kerätään usein valmiiksi standardoidulla kyselylomakkeella, jossa on myös valmiit vastausvaihtoehdot, eikä vastaajalle jää mahdollisuutta avoimille vastauksille. Tällöin vastaukset on helppo saada mitattavaan muotoon. (Hirsjärvi ym. 2013, 140.) Kvantitatiivisessa tutkimuksessa ilmiö tulee tuntea etukäteen (Kananen 2019, 25).

Kvalitatiivinen tutkimus vastasi paremmin tutkimuskysymyksiini, sillä tavoitteenani oli saada mahdollisimman syvällinen kuva ja ajatus siitä, miten puhevammaisten tulkit kokevat roolinsa kentällä. Kvalitatiivinen tutkimus mahdollisti sen, että tutkittavat saivat avoimesti vastata ja kertoa ajatuksistaan, jolloin tutkimusaineisto oli monipuolisempi, kuin valmiilla kaaviolla kysyttäessä. Kvalitatiivinen tutkimus mahdollisti myös aineiston

keräämisen tutkittavilta vuorovaikutuksessa ja antoi huomiota tutkittavien näkökulmiin, merkityksiin ja näkemyksiin. (Kananen 2019, 26).

5.2 Teemahaastattelu

Aineistonhankintamenetelmänä oli teemahaastattelu. Haastattelun etuna muihin tiedonkeruumenetelmiin verrattuna on se, että haastattelijan on mahdollista säädellä haastattelutilannetta tilanteen vaatimalla tavalla, esimerkiksi muuttamalla aiheiden järjestystä. Haastattelijalla on myös enemmän mahdollisuuksia tulkita vastauksia kuin esimerkiksi valmiissa kyselyssä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 205.) Teemahaastattelu on toimiva keino silloin, kun vastausten suuntaa ja sisältöä on vaikea tietää etukäteen. Teemahaastattelussa aihepiiri ja tema on rajattu. Haastattelutilanne muistuttaa enemmän keskustelutilannetta, eikä kysymysten muoto ja järjestys ole jokaisen haastateltavan kohdalla sama. Kysymykset ovat avoimia ja haastateltavilla on mahdollisuus vapaasti kertoa ajatuksiaan aiheesta. (Eskola & Vastamäki 2015, 29.)

Myönteisen puolen lisäksi ryhmähaastattelulla voi olla myös kielteinen puoli. Haastattelut vaativat huolellista suunnittelua ja valmistautumista haastattelijan rooliin, mikä vie aikaa. (Hirsjärvi ym. 2009, 206.) Ryhmä voi myös esimerkiksi estää tuomasta kielteisiä asioita esille tai joku ryhmästä voi ottaa vetovastuun, jolloin muut jäävät taka-alalle. (Hirsjärvi ym. 2013, 201.) Keskusteluun voi kuitenkin tulla mielenkiintoisia näkökulmia, kun useampi haastateltava tuo ajatuksiaan esille samanaikaisesti. Ryhmän sisäisen vuorovaikutuksen kautta haastateltavat voivat muodostaa yhdessä erilaisia käsityksiä haastattelun aiheista (Pietilä 2010, 213).

5.3 Haastattelun purku ja analyysi

Kvalitatiiviselle analyysille on tyypillistä, että aineisto ja tutkimusongelma keskustelevat keskenään. Aineisto ei yleensä anna suoraa vastausta alkuperäiseen tutkimusongelmaan. Siksi kvalitatiivisessa tutkimuksessa validiteetin arvioiminen on tärkeää. Aineiston tulee

vastata tutkimuskysymyksiin ja aineiston tulkinnan tulee olla perusteltu. Tutkimuskysymykset, tulkinta ja valinnat ohjaavat sekä jäsentävät aineiston käsittelyä. (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 13, 27.)

Analysoin haastattelut sisällönanalyysin avulla. Aluksi kävin läpi aineiston ja erottelin kohdat, jotka vastaavat tutkimusongelmaani, sillä aineisto oli laaja. Karsin aineistosta tutkimukselle epäolennaisen pois. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 104, 123.) Erottelun jälkeen litteroin tutkimusongelmaani vastanneet kohdat. Koska kiinnostukseni kohdistui haastatteluissa esille tulleihin asiasisältöihin, litteraatio ei ollut kovin yksityiskohtainen. Ensimmäisenä aineistona toimi koko ajan videotallenteet haastatteluista, mutta litteraatio toimi muistin tukena ja auttoi jäsentämään haastattelua sekä havaitsemaan yksityiskohtia puheesta. (Ruusuvuori 2010, 425–427.) Litteraation jälkeen teemoittelin aineiston. Teemoittelussa painottuu, mitä eri teemoista on sanottu. Tämä mahdollistaa esimerkiksi vertailun tiettyjen teemojen esiintymisestä aineistossa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105–107.) Aineiston analyysi on aineistolähtöinen, joten aineisto ohjasi koko ajan analyysin tekoa. Rajasin aineiston tutkimusongelman ja -kysymysten perusteella. Aineiston tulkinta ja valinnat ohjaavat aineiston käsittelyä, mutta luopuminen omista ennakkokajatuksista ja kriittinen suhtautuminen aineistoon mahdollistavat löytämään aineistosta jotakin uutta ja parantavat tutkimuksen arvioitavuutta. (Ruusuvuori ym. 2010, 13–16.)

6 TUTKIMUSTULOKSET

Haastatteluita varten laadin teemahaastattelurungon (Liite 2), jonka tarkoituksena oli ohjata haastatteluita ja vastata tutkimusongelmaan ja -kysymyksiin. Haastateltavien saaminen ei ollut kovin helppoa. Yksi syy oli mahdollisesti rajallinen aika. Sain kuitenkin haastatteluihin kuusi tulkkiä. Haastattelin heitä erikseen kahdessa pienryhmässä aikatauluhaasteiden vuoksi. Otin yhteyttä palveluntuottajiin ja tulkkeihin sähköpostitse ympäri Suomea. Haastateltavat ottivat minuun yhteyttä ja sain jokaisen kanssa sovittua aikataulut. Sain kaikki kuusi haastateltavaa eri puolilta Suomea. Toteutin haastattelut etänä Skypen välityksellä ja tallensin ne QuickTimePlayer-sovelluksella omalle tietokoneelleni myöhempää analysointia varten. Sovellusta käyttämällä pystyin varmistamaan sen, että molemmat haastattelut tallentuivat kokonaisuudessaan.

Haastatteluihin osallistuneet tulkit olivat sekä puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinnon suorittaneita että Diakonia-ammattikorkeakoulusta valmistuneita puhevammaisten tulkkeja. Jokainen työskenteli tulkkina haastatteluiden aikana ja oli toiminut tulkkina kolmesta kymmeneen vuoteen. Tulkit, jotka olivat valmistuneet Diakista, olivat opiskelleet aiemman opetussuunnitelman mukaisesti. Koska haastateltavia oli vain kuusi, ei aineistosta voi tehdä koko Suomen laajuisia päätelmiä tulkkien roolista. Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritäkään tilastollisiin yleistyksiin, vaan tavoitteena on kuvata jotakin ilmiötä tai tapahtumaa. Siksi haastateltavien määrää tärkeämpää on se, että haastateltavat tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tai heillä on kokemusta kyseisestä ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98.)

Etähaastattelu mahdollisti tulkkien osallistumisen missä he itse halusivat. Molemmissa haastatteluissa runko oli sama. Jokainen tiesi etukäteen haastattelun teemat, sillä olin lähettänyt teemahaastattelurungon (Liite 2) etukäteen haastateltaville. Teemat ohjasivat vuorovaikutuksellista keskustelua. Aluksi kävin haastateltavien kanssa vielä läpi, mitä varten haastattelu on ja mihin haastattelun aineistoa käytetään. Muistutin myös haastattelun anonyymiudesta, jotta jokainen voi mahdollisimman avoimesti kertoa ajatuksistaan. Molemmat haastattelut kestivät noin kaksi tuntia.

6.1 Puhevammaisten tulkin rooli

Eniten haastateltavissa herätti keskustelua puhevammaisten tulkin rooli. Kukaan ei varsinaisesti suoraan osannut määritellä, mitä kyseinen rooli tarkoittaa. Se koettiin hyvin monimuotoisena, sillä kaikkien haastateltavien mielestä puhevammaisten tulkin työhön kuuluu muitakin tehtäviä kuin tulkkaus. Haastateltavat kokivat, että tulkin pitää toimia tulkkaustilanteissa rohkaisijana vuorovaikutukseen ja ohjata toimintaa. Rooli voi myös muuttua, jos on ollut pitkään saman asiakkaan tulkkina. Asiakkaiden kanssa voi ystävystyä ja jutella myös omana itsenään:

Paljon tulee juteltua asiakkaiden kanssa ihan arkipäivän juttuja. Olis outoa, jos istuisin vaan hiljaa siinä, kun ei ole tulkattavaa. Eikä kaikki asiakkaatkaan sitä ymmärtäis, jos olisin vaan hiljaa. Joskus joihinki tilanteisiin on myös puututtava omana itsenä, vaikka niin ei saisi tehdä.

Työnkuvaa pohtiessaan haastateltavat kokivat tärkeimmäksi tehtäväkseen tulkkauksen. Vaikka puhevammaisten tulkin tehtäviin kuuluu välillä paljon muutakin, niin kommunikation toteutuminen on aina etusijalla:

-- tietysti tärkeintä on aina se tulkkaus. Sitä vartenhan mä siellä oon. Se on mun tehtävä, joka pitää joka tilanteessa hoitaa.

Puhevammaisen tulkkauksessa tulkin tulee tuntea iso määrä erilaisia vammaryhmiä. Puhevammaisten tulkki voi pyytää uuden asiakkaan kohdalla aina perehdytystä. Perehdytys ei ole pakollista, mutta suositeltavaa, jotta tulkki pystyy tutustumaan etukäteen asiakkaaseen ja asiakkaan kommunikointimenetelmään. Puhevammaisten tulkin tulee hallita myös monta eri kommunikointimenetelmää. Kaikki haastateltavat totesivat, että vaikka eri vammaryhmät olisivatkin tuttuja, niin jokainen asiakas on kuitenkin yksilö. Tulkkaustilanteet vaativat siis tulkilta paljon taitoa käyttää eri menetelmiä eri tavalla. Jokainen asiakas ja jokainen tulkki toimii omalla tavallaan. Siksi jokainen tulkki kokee roolinsa myös eri tavalla. Osa tekee tulkkauksen lisäksi enemmän esimerkiksi avustamista ja osa taas vetää tiukasti rajan vain tulkkaukseen. Puhevammaisten tulkkauksessa rajat ovat hyvin häilyvät, eikä yhtä tiettyä oikeaa toimintatapaa ole. Tärkeäksi haastateltavat kokivat sen, että esimerkiksi asiakkaalta uskaltaa tarvittaessa kysyä, miten hän haluaa toimia

tulkin kanssa. Se helpottaa sekä asiakasta että tulkkia, kun molemmat ovat samalla viivalla. Vaikka haastateltavat kokivat tärkeäksi monipuolisen menetelmien hallinnan, he toivat esille myös sen, että tapaavat samaa asiakasta välillä todella paljon, jolloin yhteen tiettyyn menetelmään rutinoituu:

Jos käy samalla asiakkaalla tosi paljon ja tottuu siihen menetelmään, ni ei pysty kehittymään tai edes pitämään yllä muita menetelmiä. Siihen hommaan ehkä hiukan jopa taantuu, ku se alkaa menee rutiinilla. Kuitenki olis tärkeätä, että pystyis pitää ammattitaitoa yllä useamman eri menetelmän kohdalla.

Haastateltavat toivat roolia pohtiessaan itse esille puhevammaisten tulkkien ammattisäännösten. Kaikki haastateltavista olivat sitä mieltä, että ammattieettinen säännöstö on hyvä olla olemassa, sillä siihen on osittain hyvä tukeutua. Tilanteet ovat käytännössä hyvin erilaisia kuin teoriassa, ja ammattieettistä säännöstöä saa joissakin tapauksissa soveltaa paljon. Haastateltavat pohtivat sitä, olisiko hyvä, jos puhevammaisten tulkin ammattisäännöstö olisi nykyistä tutumpi myös asiakkaille. Tällöin haastavissa tilanteissa olisi helpompi vedota säännöstöön. Osan mielestä säännöstö on todella hyvä, koska tulkit työskentelevät pääosin yksin ja päätöksiä ja valintoja on tehtävä nopeastikin. Päätöksiä ja valintoja pystyy perustelemaan ammattisäännösten avulla. Kaikki haastateltavat olivat samaa mieltä siitä, että säännöstö on myös asiakkaiden turvana, sillä se antaa raamit puhevammaisten tulkeille siitä, mitä saa ja mitä ei saa tehdä. Ammattisäännöstö ohjaa kuitenkin hyvin tiukasti, ettei tulkin tulisi toimeksiannon aikana tehdä mitään muuta kuin tulkkausta. Tämä on haastateltavien mukaan hyvin haastavaa puhevammaisten tulkkaamisen puolella:

Toisaalta se on tosi hyvä, että on asetettu tiukat raamit ja rajat, joita sit noudattaa. Se ei vaan oikeen tällä puolella (puhevammaisten tulkkaus) onnistu -- et mä en oikeesti tekis mitään muuta ku tulkkausta. Kyllä siitä aika nopeesti tulis sanomista asiakkaalta. Kyllä se tulkkaus välillä semmosta soveltamista on.

Tulkin etiikkaan liittyy myös ammattisäännöstössä oleva kohta salassapitovelvollisuudesta. Puhevammaisten tulkilla on aina salassapitovelvollisuus. (Suomen puhevammaisten tulkit ry. Eettiset säännöt.) Haastateltavat pitivät salassapitovelvollisuutta hyvänä,

sillä se mahdollistaa asiakkaille sen, ettei heidän tarvitse tulkkaustilanteissa miettiä, mitä asioita he voivat tuoda esille. Kuitenkin on tilanteita, joissa tulkkausta saattaisi helpottaa jokin tieto, jota ei kuitenkaan periaatteessa saisi kertoa toiselle tulkille.

Tärkeää tietoa olisivat esimerkiksi ne asiat, jotka mahdollisesti vaikuttavaisivat tulkkaukseen. Haastateltavat kertoivat, että he välittävät tarvittaessa tietoa toiselle listatulkille. Eräs tulkeista selitti asiaa näin:

Ei niinku mitään lääkärikäyntejä ja sairastietoja tietenkään saa kertoa, mutta jos asiakkaalle on vaikka tullut uus kansio tai tabletti, ni siitä on kiva tietää ennen keikalle menoa. -- Joskus kysytään kans tietysti asiakkaalta lupa, että saadaanko joitain tietoja kertoa muille listalla oleville tulkeille.

Yksi tulkeista toi esille myös hypoteettisen tilanteen, jossa asiakas on väkivaltainen. Saako asiakkaan mahdollisesta väkivaltaisuudesta kertoa muille tulkeille? Salassapitovelvollisuus herätti paljon keskustelua, sillä se ei kuitenkaan ole aina täysin itsestään selvä asia. Haastateltavat pohtivat, olisiko tulevaisuudessa mahdollista esimerkiksi saman asiakkaan listatulkkien kanssa keskustella tulkkaukseen ja kommunikaatioon liittyvistä asioista vapaammin.

Keskusteluissa myös verrattiin puhevammaisten tulkkausta viittomakielen tulkkaukseen. Viittomakielen tulkkauksessa asiakkaat tietävät ja ymmärtävät tulkin tehtävän, puhevammaisten tulkkauksessa tietämys riippuu asiakkaasta. Etenkin uudelle tulkinkäyttäjälle tilanne voi olla todella vieras. Jokaiselle uudelle asiakkaalle annetaan kuitenkin perehdytys tulkin käyttöön. Perehdytyksen jälkeen asiakas oppii käyttämään tulkkia pikkuhiljaa tulkin ohjeistuksen avulla. Myös ohjeistukseen menee tulkkauksen ohella aikaa:

Alussa aikaa tosiaan kuluu siihen opastamiseen, et miten tulkin kanssa toimitaan ja tietty itelläkin menee aina hetki uuden asiakkaan kanssa siihen oppimiseen, et miten just hänen kanssaan mun pitää toimia.

Puhevammaisten tulkki koetaan myös joissakin tilanteissa hyvin negatiivisena asiana. Tässäkin haastateltavat vertasivat puhevammaisten tulkkausta viittomakielen tulkkaukseen, sillä he kokevat, että viittomakielen tulkkeja ”siedetään” paremmin:

Viittomakielessä kaikki näkee, et okei nyt hoidetaan tulkkausta, eikä kukaan muu välttämättä ymmärrä sitä (viittomakieltä), jolloin se on ihan selvää, että mitä se tulkki siinä tekee. Puhevammaisten tulkkauksen puolella taas osa voi hyvin ymmärtääkin asiakasta ilman tulkkia, eikä aina välttämättä ymmärretä sitä, mikä mun rooli tulkkina siinä niinku on. Etenkin, jos asiakas puhuu, ni tuntuu, et silloin sitä mun tehtävää ymmärretään vielä vähemmän, et miks mä oon siinä. Ne tilanteet on joskus tosi ikäviä.

6.2 Avustaminen ja auttaminen puhevammaisten tulkin työssä

Pieni auttaminen herätti tulkeissa paljon keskustelua. Tulkin työhön kuuluu pientä auttamista, mutta mitä se oikeasti tarkoittaa? Eräs haastateltavista kertoi, että voi hyvin auttaa asiakasta laittamaan esimerkiksi takin kiinni:

Jos lähettyvillä ei ole avustajaa tai ohjaajaa, voin auttaa vetoketjun kiinni. Tärkeätä on, että hommat etenee. En mä jää seisoskelemaan siihen ja odottelemaan, että ehkä kohta sieltä tulee ohjaaja ja laittaa sen vetoketjun kiinni. Raja tietty niissäkin tekemisissä menee, mutta sellasia asioita, mitä voisin tehdä kenelle tahansa, voin tehdä myös tilanteen vaatiessa mun asiakkaalle.

Tärkeäksi haastateltavat siis kokevat, että tulkkaustilanteissa asiat etenevät, vaikka se vaatisikin tulkilta niin sanotusti roolin rajojen ylittämistä. Haastateltavat kertoivat, että tietävät puhevammaisten tulkkeja, jotka toimivat täysin ammattisäännösten mukaisesti ja joiden rajat ovat todella tiukat. He tuntevat myös tulkkeja, jotka tekevät avustamista enemmän kuin moni muu puhevammaisten tulkki. Se taas asettaa osan tulkeista haastavaan asemaan, sillä asiakas ei välttämättä ymmärrä sitä, miksi joku toinen tulkki avustaa enemmän, kuin toinen. Yksi tulkeista selitti asiaa näin:

Ikävimmissä tilanteissa asiakas poistaa sut (tulkin) listalta, kun et oo valmis vaikkapa keittämään kahvia -- Ne on tosi tylsiä tilanteita, mutta ite en ainkaan lähde ylittämään rajojani, vaikka se vähentäis mun työmahdollisuuksia. Ainakaan nyt toistaseks.

Joskus puhevammaisten tulkki sekoitetaan avustajaan, sillä hän kulkee asiakkaan vierellä koko ajan ja mahdollisesti tekee myös pientä avustamista. Satunnaisesti tulee myös vastaan tilanteita, joissa muut ohjaajat tai avustajat ihmettelevät, kun tulkki ei tee mitään, jos tulkkaukselle ei koko ajan ole tarvetta. Tilanne voi joskus olla hämmentävä myös tulkille:

Joskus tuntuu jopa vähä pahalta, jos ei itse tee mitään ja näkee, että muilla on kauhea kiire. Kyllä mä sitten voin tarvittaessa joissain pikkujutuissa auttaakin. Mutta tärkeätä tietysti on, että olen koko ajan valppaana, jos asiakas tarvitseekin tulkkausta.

Monet myös ymmärtävät, että puhevammaisten tulkki ei ole avustaja, mutta eivät kuitenkaan ymmärrä eroa tulkin ja avustajan välillä. Yksi haastateltavista kertoi:

Joskus mut on haukuttu pystyyn, kun meen tekemään samoja hommia, mitä avustaja -- Oon siinä sitten koittanu selittää, että oon täällä tulkkina ja huolehtimassa vaan kommunikaation sujuvuudesta.

Avustaminen herättää tulkeissa kysymyksiä myös tulkin tarpeesta. Joissakin tilauksissa olisi enemmän tarvetta avustajalle, kuin tulkille. Kun tulkkausta on tilauksessa kovin vähän tai avustamista on suhteessa tulkkaukseen todella paljon, tulkin tilalle sopisi paremmin jokin toinen ammattilainen. Avustajapäätöstä ei kuitenkaan saa niin helposti, kuin tulkkauspäätöstä, joten puhevammaiset asiakkaat käyttävät paljon tulkkia esimerkiksi kaikissa asiointitilanteissa:

Asiointitilanteet on aina pahoja, koska siellä voi olla vastassa ihan mitä tahansa. Mutta esimerkiksi kaupassakäynti on joidenkin asiakkaiden kanssa tosi helppoa, mutta toisien kanssa siinä on hirveesti muuta hommaa, ku tulkkausta. Mää oon muutaman kerran niissä tilanteissa miettinyt, että mitä mä täällä teen. Et ehkä tommosissa tilauksissa tarvetta olis enemmän avustajalle, joka todennäköisesti sen pienen kommunikaatiomahdollisuuden pärjäis sit sen asiakkaan kanssa kahdestaan.

6.3 Puhevammaisten tulkin työn tulevaisuus

Yhtenä teemana tuli vahvasti esille myös puhevammaisten tulkin työn tulevaisuus. Teema ei ollut alun perin teemahaastattelurungossa, vaan se nousi esille haastatteluissa. Työn tulevaisuudessa puhutti moniammatillinen yhteistyö, tulkin ja avustajan työn yhdistyminen, tulkin työstä tiedottaminen ja paritulkkaus. Joillakin paikkakunnilla esimerkiksi puheterapeutin ja puhevammaisten tulkin yhteistyötä on paljon enemmän, kuin toisilla paikkakunnilla. Yksi tulkeista sanallisti moniammatillista yhteistyötä näin:

Kyllähän moniammatillista yhteistyötä on jo nyt, mutta mun mielestä sitä saisi olla vielä enemmän. -- Mun mielestä olisi hienoa, jos esimerkiksi lisätulkit voisivat mahdollisesti vaihtaa tietoa enemmän keskenään, koska asiat liittyvät usein olennaisesti tulkkaukseen.

Paljon keskustelua herätti molemmissa ryhmissä myös paritulkkaus. Paritulkkausta ei puhevammaisten tulkkauksen puolella ole juuri ollenkaan, vaikka tilaukset voivat välillä olla todella pitkiä. Haastateltavat osasivat kertoa, että asiasta on annettu palautetta Kellalle, mutta muutosta tilanteeseen ei toistaiseksi ole tapahtunut. Osa tulkeista totesikin, että puhevammaisten tulkki toivoo paria vain tositalanteessa, sillä he ovat tottuneet työskentelemään myös pitkissä tilauksissa yksin. Jotkin kommunikaatiomenetelmät ovat kuitenkin raskaampia, kuin toiset, jolloin pitkissä tilauksissa tulkkiparille olisi tarvetta. Toisaalta joissakin eettisesti haastavissa tilanteissa tulkkiparilta voisi saada tukea. Kaikki puhevammaisten tulkit ovat tottuneet tekemään päätöksiä nopeasti itse, mutta joskus koenutkin tulkki kaipaisi vertaistukea jo tulkkaustilanteessa. Nyt tekemiään päätöksiä voi pohtia vasta jälkikäteen esimerkiksi esimiehen kanssa. He vertasivat tilannetta viittomakielen tulkkaukseen, jossa paritulkkaukset ovat arkipäivää:

On outoa, että mun pitäisi jaksaa kahdeksan tuntia jonkin raskaan kommunikaatiokeinon parissa yksin. En vielä kukaan oikein ymmärrä sitä, että miten viittomakielen tulkeille paritulkkauksen mahdollisuus on itsestään selvää, mutta me puva-tulkit ei saada tulkkia edes pyytäessä, vaikka sille ihan oikeasti olisi tarvetta. En mä nyt huvikseni sitä paria pyytele, kun oon tottunut hoitamaan hommani yksin.

Tulevaisuudessa mietityttää se, toimiiko puhevammaisten tulkki mahdollisesti tulkkina ja avustajana. Kukaan haastateltavista tulkeista ei ole innostunut ajatuksesta. Kelan tekemän selvityksen mukaan puhevammaisten asiakkaat käyttäisivät enemmän puhevammaisten tulkkia, jos hän voisi tulkkauksen lisäksi myös avustaa (Roisko ym. 2018, 40). Haastateltavat tietävät myös tämän, mutta eivät silti koe, että haluavat tulevaisuudessa tehdä kumpaakin tehtävää samanaikaisesti:

Tiedän, että siitä on tutkimuksia, että asiakkaat ehkä käyttäis tulkkauspalvelua enemmän, jos he sais sieltä samassa paketissa sekä tulkin että avustajan. Mutta mun mielestä on tärkeää, että ammattitaito säilyy sekä tulkkauksessa että avustamisessa. Mä osaan tehdä tulkkina työni hemmetin hyvin ja

avustaja samaten työnsä. Mut jos mä tekisin molempia, ni tekisinkö niitä puoliteholla siitä, mitä nyt tulkausta?

Parhaimmillaan tulkin ja avustajan yhteistyö on todella hyvää. Tärkeää on, että molemmat tietävät oman työnkuvansa, eikä kummallekaan tule oloa, että toinen astuu toisen jaloille. Osa tulkeista on hyvinkin tottunut työskentelemään yhdessä avustajan kanssa. Yksi tulkeista sanallisti tulkin ja avustajan yhteistyötä parhaimmillaan mahtavaksi:

-- se (tulkin ja avustajan yhteistyö) on oikeasti todella mahtavaa, kun se toimii. Kumpikin tietää tehtävänsä ja saa rauhassa keskittyä oikeesti siihen, miks mut on sinne tilattu.

Tulevaisuuden epävarmuus myös jännittää haastateltavia. Väestön ikääntyessä ja kehityksen viivästymien lisääntyessä, asiakaskunta kasvaa koko ajan. Asiakasmäärät ei puhevammaisten tulkkausalalla kuitenkaan välttämättä kasva, koska palvelua käytetään vieläkin vähemmän, kuin olisi mahdollista. Puhevammaisten tulkkeja koulutetaan kuitenkin koko ajan lisää niin Humakissa kuin Diakissa ja erikoisammattitutkinnolla. Yksi haastateltavista oli huolissaan työn riittävydestä tulevaisuudessa:

Vieläkään edes kaikki tulkkausepäätöksen saaneet ei käytä tulkkausepalvelua. Että kyllä tästä mahdollisuudesta pitäis ehdottomasti tiedottaa vielä enemmän. -- Riittääköhän kaikille puhevammaisten tulkeille tulevaisuudessa töitä?

7 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten tällä hetkellä alalla työskentelevät puhevammaisten tulkit kokevat roolinsa ja työtehtävänsä tällä hetkellä sekä mitä ajatuksia heillä on työn tulevaisuudesta. Halusin kysymyksiin vastauksia, sillä kokemuksieni mukaan puhevammaisten tulkit kokevat roolinsa ja työnkuvansa ajoittain haasteelliseksi. Opinnäytetyö on aiheeltaan hyvin ajankohtainen, sillä aihe on puhuttanut puhevammaisten tulkkien keskuudessa jo pitkään.

Opinnäytetyöprosessi tuntui haastavalta. Aikataulu loi omat haasteensa, eikä haastateltavien saaminen ollut kovin helppoa. Olisin halunnut saada haastateltavia vielä enemmän, jotta vastauksista olisi saanut kattavamman kuvan useammalta puhevammaisten tulkilta. Tavoitteena ei kuitenkaan ollut tilastoida tuloksia, vaan saada jokaiselta haastateltavalta heidän omia ajatuksiaan alasta, työnkuvasta ja roolistaan. Olen kuitenkin tyytyväinen siihen, miten hyvin teemahaastattelut onnistuivat. Teemahaastattelu osoittautuikin juuri oikeaksi vaihtoehdoksi tutkimusongelman selvittämiseksi. Haastatteluissa tulkit uskalsivat rohkeasti kertoa kokemuksiaan ja ajatuksiaan tulkkausalaista. He toivat samankaltaisia näkemyksiä puhevammaisten tulkin tehtävistä ja tulkkaustilanteista esille. He tukivat ja myötäilivät toisiaan ja uskalsivat olla joissakin asioissa myös eri mieltä. Yllätyin siitä, miten herkästä aiheesta he uskalsivat keskustella hyvin rohkeasti. Minä uskalsin haastatelijana ohjata keskustelua, mutta annoin haastateltaville vain teemoja, joista keskusteltiin ja esitin teemoista tarkentavia kysymyksiä. En tuonut esille omia näkemyksiäni tai oletuksiani, joita olen aiemmin alasta saanut. Pyrin olemaan avoin kaikelle informaatiolle. Haastattelutilanteet olivat aluksi hyvin jännittäviä, mutta tunnelma rentoutui kaikilla alun jännityksen jälkeen. Haastattelut olivat hyvin vuorovaikutuksellisia ja etenivät kuin itseltään, hyvin luontevasti. Vastaukset olivat hyvin odotetun kaltaisia. Yllätykseksi nousi se, että eroja ammattikorkeakoulusta valmistuneiden ja erikoisammattitutkinnon suorittaneiden tulkkien välillä ei oikeastaan ollut. Haastateltavilla oli pääosin hyvin yhteneväinen kanta ja ajatus siitä, millainen ala on ja mitä se tulee olemaan tulevaisuudessa. Olisiko eroja ollut enemmän, jos haastateltavien määrä olisi ollut isompi?

Haastatteluissa tuli esille paljon tietoa, jota olin kuullut harjoitteluissa jo aikaisemmin. Hietalan ja Lappalaisen vuonna 2015 tehdyssä tutkimuksessa oli tullut esille paljon samoja aiheita ja asioita, joita tuli esille myös nyt viisi vuotta myöhemmin. Kaikki haastateltavat kokivat etiikan tärkeänä osana työtä. Ammattisäännöstö on kuitenkin todella tiukka ja puhevammaisten tulkkauksessa on välillä haastavaa toimia täysin säännösten mukaisesti. Tärkeää olisikin, että puhevammaisten tulkit löytäisivät yhtenevän linjan, miten eettistä ammattisäännöstöä sovelletaan puhevammaisten tulkkaukseen sopivaksi. Pitäisikö puhevammaisten tulkeille tehdä kokonaan oma ammattisäännöstönsä? Auttaisiko se puhevammaisten tulkkeja toteuttamaan yhtenäistä linjaa, jos ammattisäännöstö olisi suunnattu juuri heille? Tällä hetkellä se perustuu asioimistulkkien ammattisäännöstöön, vaikka asioimistulkin työ voi olla hyvin erilaista kuin puhevammaisten tulkin työ.

Jäin pohtimaan puhevammaisten tulkin roolin määrittelyä. Se koetaan hyvin monimuotoiseksi, eikä sille ole tarkkaa määritelmää. Rooli on hyvin laaja käsite ja tulkin työtehtäviä on helpompi kuvata. Puhevammaisten tulkkauksessa työtehtäviäkään eivät aina tunnu olevan täysin selviä. Sain vastauksen tutkimuskysymykseeni ”Millainen on ammattitaitoinen tulkki?”, mutta vastaako se suoraan myös kysymykseen tulkin roolista? Onko ammattitaitoinen tulkki sisäistänyt tulkin roolin täydellisesti? Kuka määrittää sen, mitä puhevammaisten tulkin rooliin kuuluu ja kuka roolin on sisäistänyt? Haastateltavat puhuivat ”maalaisjärjestä”, kun kysyin tulkin roolista. Maalaisjärkiä on yhtä monta kuin ihmisiäkin, mutta uskon, että sitä voi käyttää apuna tulkkausalalla. Jokainen löytää oman tapansa tehdä tulkkausta ja toimia kentällä. Tilannesidonaisuus ja harkintakyky haastavissa tilanteissa kehittyy ja päätöksenteko sekä tekeminen helpottuu kokemuksen tuoman varmuuden myötä.

Opinnäytetyön tekeminen opetti paljon. Opin keräämään tietoa eri tavalla, kuin aikaisemmin ja vertailemaan tutkimus- ja analyysimenetelmiä. Työn avulla olen myös päässyt verkostoitumaan puhevammaisten tulkkien kanssa laajemmin, kuin vain Turun seudulla. Aikataululliset haasteet opettivat toimimaan taas enemmän paineen ja kiireen alla.

Toivon, että tämä työ tuo lisää tietoa kaikille puhevammaisten tulkkien kanssa työskenteleville siitä, mitä puhevammaisten tulkin työ on. Toivon työn myös lisäävän

mahdollisesti tulkin työstä tiedottamista. Tilaaja oli tyytyväinen, että työ antaa tilaa pohdinnalle. Työ saa niin tulkit kuin toivottavasti palveluntuottajatkin pohtimaan, mitä se tarkoittaa, että puhevammaisten tulkki joutuu työssään välillä hyvin haastaviinkin tilanteisiin. Pohdinta ja keskustelu aiheesta johtavat toivottavasti myös alan kehittymiseen.

Työ mahdollistaa tekemään jatkotutkimuksia, jotka syventyvät esimerkiksi tulevaisuuden tulkin ja avustajan yhteistyöhön. Onko mahdollista, että tulevaisuudessa tulkki ja avustaja on yksi ja sama henkilö, vai muuttuuko tilanne kenties jollain toisella tavalla? Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista haastatella myös avustajia tai Kelaa, jotta myös heidän näkökulmansa aiheeseen tulisi esille. Aiheesta olisi mielenkiintoista tehdä myös uusia tutkimuksia, kun uuden opetussuunnitelman mukaan opiskelleet puhevammaisten tulkit pääsevät kentälle työskentelemään. Miten uudenlainen koulutus tulee muokkaamaan työskentelyä alalla? Tai muuttuuko ala, kun yhteiskunnassa tapahtuu muutoksia? Olisi mielenkiintoista tehdä tuore tutkimus myös siitä, mikä vaikuttaa puhevammaisten asiakkaiden tulkkauspalvelun käyttöön. Mikä heitä motivoi käyttämään tulkkauspalvelua?

LÄHTEET

- Ahosilta, R. & Koslonen, T. (2016). Tulevaisuuden tulkki – Puhevammaisten tulkin ja viittomakielen tulkin työn vaatimukset muutosten keskellä. Teoksessa Turja, H. (toim.) *Kenttä ja koulutus. Näkymiä tulkkausalan kehittämiseen*. Saatavilla <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2016/12/kenttä-ja-koulutus-nettiversio-21.12.pdf>
- Cromnow, M. (2012) “*I Know it is Wrong but I do it Anyway*” – *How do Speech Interpreters Respond to Ethical Dilemmas?* (Master of Social Science in Science of Disability). Saatavilla 19.3.2020 <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:616096/FULLTEXT01.pdf>
- DeTienne, S. & Haikara, P. (2012). *Puhevammaisten tulkkipalveluiden laatu – Käyttäjän ääni kuuluville*. (Opinnäytetyö, Laurea ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma). Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2012092013773>
- Diak. Opiskelu. Opiskelijan polku. Opintojen suorittaminen. Opetussuunnitelmat. Saatavilla 19.3.2020 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/opetussuunnitelmat-ops/>
- Diak. Viittomakielen ja puhevammaisten tulkkaus. Saatavilla 1.2.2020 <https://www.diak.fi/hakeminen/koulutukset/amk/tulkki-viittomakieli-tulkkaus/>
- Eskola, J. & Vastamäki J. (2015). Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa R. Valli & Aaltola, J. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1*. (4. uud. p.). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hakala, A. (13.2.2015). Ensimmäiset korkeakoulutetut puhevammaisten tulkit valmistuvat Turusta. Yle. Saatavilla <https://yle.fi/uutiset/3-7799135>
- Hietala, M. & Lappalainen, M. (2017). ”*Tulkin rooli on semmonen kommunikaation kanssa pelaava ammattilainen, mahdollistaja*”: *Kartoitus viittomakielen ja puhevammaisten tulkkien ammattikuvien eroista ja yhtäläisyyksistä*. (Opinnäytetyö, Humanistinen ammattikorkeakoulu, viittomakielen ja tulkkauksen koulutus). Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201705086862>

- Hietanen, K. (2008). Tulkkausviestintä ammattina. Teoksessa Oittinen, R. & Mäkinen, P. (toim.) *Alussa oli käänös* (s. 277–293). Tampere: Tampere University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2013). *Tutki ja kirjoita* (18. p.). Helsinki: Tammi.
- Humak. Opintojen suunnittelu. Humakin opetussuunnitelmat. Saatavilla 14.3.2020 <https://wiki.humak.fi/display/OS/Humakin+opetussuunnitelmat>
- Humak. Opiskelijaksi. Tulkki. Saatavilla 30.9.2019 <https://www.humak.fi/opiskelijaksi/tulkki/tulkki-amk-viittomakieli/>
- Humak (20.3.2018). Humakin tulkikoulutus uudistuu: mistä koulutuksen kahdessa profiilissa on kyse? Saatavilla <https://www.humak.fi/uutiset/humakin-tulkki-koulutus-uudistui-kaksi-profiilia/>
- Kalela, E. (2010) *Etiikka tulkkaustilanteissa viittomakieli ja kuulovammaisella*. Saatavilla https://www.kuuloliitto.fi/wp-content/uploads/2017/03/etiikka_tulkkaustilanteissa.pdf
- Kananen, J. (2019). *Opinnäytetyön ja pro gradun pikaopas. Avain opinnäytetyön ja pro gradun kirjoittamiseen*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kansaneläkelaitos. Henkilöasiakkaat. Vammaisten tulkkauspalvelu. Perehdytys. Saatavilla 10.3.2020 <https://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelu-perehdytys>
- Kansaneläkelaitos. Henkilöasiakkaat. Vammaistuet. Vammaisten tulkkauspalvelu. Saatavilla 1.2.2020 <https://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelu>
- Kansaneläkelaitos. Henkilöasiakkaat. Vammaisten tulkkauspalvelu. Muu kuin Kelan tulkkaus. Saatavilla 20.2.2020 <https://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelu-muu-kuin-kelan-tulkkaus>
- Kansaneläkelaitos. Vammaisten tulkkauspalvelu. Näin käytät. Tulkkilista. Saatavilla 1.2.2020 <https://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelu-tulkkilista>
- Kehitysvammaisten palvelusäätiö. Puhevammaisten tulkkauspalvelu. Saatavilla 1.2.2020 <https://www.kvps.fi/palvelut/puhevammaisten-tulkkauspalvelu/>
- Kuuluville. Kommunikaatio-opetus ja -ohjaus. Saatavilla 18.2. <https://www.kuuluville.fi/media/kommunikaatio-ohjaus-kayta-cc-88nossa-cc-88.pdf>
- L 133/2010 Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100133>

- L 3.4.1987/380 Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>
- L 21.8.1998/628 Perusopetuslaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>
- L 1325/2014 Yhdenvertaisuuslaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>
- Laakkonen, K. (8.10.2012). Syyskuun asiakaspaneeli – Kyllä tulkit ovat nykyään hyviä! Saatavilla: <https://www.sivupersoonaa.com/syyskuun-asiakas-paneeli-kylla-tulkit-ovat-nykyaan-hyvia/>
- Leinonen, M. (2013). *Tulkin ammattitaito. Tiedot, taidot ja valmiudet ammatinharjoittamisessa*. (Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto, monikielisen viestinnän ja käännöstieteen koulutusohjelma). Saatavilla <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/84409/gradu06605.pdf>
- Nikander, P. (2010). Laadullisten aineistojen litterointi, kääntäminen ja validiteetti. Teoksessa Ruusuvaara, J. Nikander, P. & Hyvärinen M. (toim.) *Haastattelun analyysi* (s. 432–445). Tampere: Vastapaino.
- Opintopolku. Puhevammaisten tulkkaus ja kommunikaatio-ohjaus, päivätoteutus. Saatavilla 1.2.2020 <https://opintopolku.fi/app/#!/korkeakoulu/1.2.246.562.17.350342582410>
- Opintopolku. Puhevammaisten tulkkauksen erikoisammattitutkinto. Saatavilla 14.3.2020 <https://opintopolku.fi/app/#!/ammatillinen-ai-kuiskoulu-tus/1.2.246.562.17.80356231896>
- Papunet. Palvelut ja tukitoimet. Tulkkauspalvelu. Saatavilla 30.9.2019 <https://papunet.net/tietoa/tulkkauspalvelu>
- Papunet. Puhetta korvaava kommunikointi. Saatavilla 1.2.2020 <https://papunet.net/tietoa/puhetta-korvaava-kommunikointi-eli-aac>
- Papunet. Tietoa. Mitä on puhevammaisuus. Saatavilla 02.10.2019 <https://papunet.net/tietoa/mita-on-puhevammaisuus>
- Papunet. Tietoa. Mitä on puhevammaisuus. Syyt ja ilmenemismuodot. Saatavilla 24.3.2020 <https://papunet.net/tietoa/puhevammaisuuden-syyt-ja-ilmene-mismuodot>
- Papunet. (2010). *Opas puhevammaisten tulkkauspalvelusta*. Saatavilla http://papunet.net/tietoa/fileadmin/muut/Esitteet/Tulkkauspalveluopas_2010.pdf

- Papunet. Palvelut ja tukitoimet. Tulkkauspalvelu. Tulkkauspalvelun sisältö. Saatavilla 1.2.2020 <http://papunet.net/tietoa/tulkkauspalvelun-sisalto-on-yksilollinen>
- Pietilä, I. (2010). Ryhmä- ja yksilöhaastattelun diskursiivinen analyysi. Kaksi aineistoa erilaisina vuorovaikutuksen kenttinä. Teoksessa Ruusuvuori, J. Nikander, P. & Hyvärinen M. (toim.) *Haastattelun analyysi* (s. 212–241). Tampere: Vastapaino.
- Raitanen, H. (2013). *Viittomakielen tulkkienvälisten mielipiteitä ammattisäännöstöstä*. (Opinnäytetyö, Humanistinen ammattikorkeakoulu, viittomakielentulkin koulutusohjelma). Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201304295391>
- Rautakoski, P. & Huuhtanen, K. (2012). Puhevammaisten tulkkauspalvelu. Teoksessa Huuhtanen, K. (toim.) *Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa* (s. 92–97). Helsinki: Kehitysvammaliitto ry, Oppimateriaalikeskus Opike.
- Roisko, E., Vesala, H.T. & Ylitalo, J. (2018) *Myönnetty, ei käytetty. Selvitys puhevammaisten tulkkauspalvelun haasteista ja mahdollisuuksista vuosina 2011–2014*. Saatavilla <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/251192/Tyopapereita143.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Ruusuvuori, J. (2010). Litteroijan muistilista. Teoksessa Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen M. (toim.) *Haastattelun analyysi*. (s. 424–431) Tampere: Vastapaino.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen M. (2010). Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Teoksessa Ruusuvuori, J. Nikander, P. & Hyvärinen M. (toim.) *Haastattelun analyysi*. (s. 9–36) Tampere: Vastapaino.
- Röksä, J. (11.5.2015). Tulkkkaus on vuorovaikutuksen maksimointia. Saatavilla <https://www.humak.fi/uutiset/tulkkkaus-on-vuorovaikutuksen-maksimointia/>
- Saarinen, A. (2011). *Tulkkipalvelut muutoksessa – mikä muuttui? Palvelun käyttäjien kokemuksia*. Saatavilla http://www.cp-liitto.fi/files/1968/Palveluiden_kayttajien_kokemuksia_raportti_2011.pdf

- Sillman, S. (2017). *Viittomakielen tulkkien eettisen pohdinnan kehittäminen ja tukeminen*. (Opinnäytetyö, Humanistinen ammattikorkeakoulu, Tulkkaustoiminnan kehittäminen). Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017100515739>
- SKTL. Asioimistulkin ammattisäännöstö. Saatavilla 20.2.2020 https://www.sktl.fi/@Bin/316510/Asioimistulkin_ammattisäännöstö_ilman_kuuloliittoa.pdf
- Suomen puhevammaisten tulkit ry. Eettiset säännöt. Saatavilla 02.10.2019 <https://www.puhevammaistentulkit.fi/eettiset-saannot2/>
- Suomen puhevammaisten tulkit ry. Puhevammaisten tulkki. Koulutus. Saatavilla 14.3.2020 <https://www.puhevammaistentulkit.fi/puhevammaisten-tulkki/koulutus/>
- Tikoteekki. Tietoa. Puhevammaisten tulkkauspalvelu. Saatavilla 16.3.2020 <https://www.kehitysvammaliitto.fi/tikoteekki/tietoa/puhevammaisten-tulkkauspalvelu/>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Vernerin. Kehitysvamma-alan opinnot. Ammattiopinnot. Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto. Saatavilla 14.3.2020 <https://verneri.net/yleis/puhevammaisten-tulkin-erikoisammattitutkinto>

LIITTEET

LIITE 1. Puhevammaisten tulkin ammattisäännöstö

Puhevammaisten tulkin ammattisäännöstö

Puhevammaisten tulkin ammattisäännöstö perustuu asioimistulkin ammattisäännöstöön, jonka seuraavat liitot ovat hyväksyneet 30.5.2013: Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry, Käännösalan asiantuntijat KAJ ry, Suomen Puhevammaisten Tulkit ry, Suomen Viittomakielen Tulkit ry, Suomen kirjoitustulkit ry, Helsingin seudun asioimistulkkikeskus, Keski-Suomen tulkkikeskus, Kuuloliitto ry ja Kuurojen Liitto ry.

Asioimistulkkaus on viranomaisen, yhteiskunnan virallisen instituution tai jonkin muun tahon ja yksilön tai pienehkön ryhmän välisen dialogin tulkkausta. Tässä säännöstössä tulkilla tarkoitetaan koulutettua ja/tai kokenutta ammattilaista ja tulkkauksen asiantuntijaa, joka on tulkkauksilanteessa täysin puolueeton ja riippumaton. Ammattisäännöstö sitoo, ellei laista tai asetuksista yksittäistapauksissa toisin johdu, sen laadintaan osallistuneiden, tulkkeja edustavien liittojen jäseniä: puhuttujen ja viitottujen kielten tulkkeja, kirjoitustulkkeja sekä puhetta tukevien ja korvaavien menetelmien tulkkeja.

Puhevammaisten tulkin eettiset ohjeet

1. Tulkilla on salassapitovelvollisuus.
2. Tulkki ei käytä väärin mitään tulkkauksen yhteydessä tietoonsa tullutta.
3. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hän on esteellinen.
4. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hänellä ei ole riittävää pätevyyttä.
5. Tulkki valmistautuu tehtäväänsä huolellisesti ja ajoissa.
6. Tulkki tulkkaa kattavasti, ei jätä mitään pois eikä lisää mitään asiaankuulumatonta.

7. Tulkki on puolueeton vietinvälittäjä eikä anna tunteidensa, asenteidensa ja mielipiteidensä vaikuttaa työhönsä.
8. Tulkki ei toimi tulkattavien avustajana tai asiamiehenä eikä toimeksiantonsa aikana ole velvollinen hoitamaan muita kuin tulkkaustehtäviä.
9. Tulkki käyttäytyy tilanteen ja toimeksiannon vaatimalla tavalla.
10. Tulkki ilmoittaa seikoista, jotka vaikeuttavat oleellisesti tulkkausta tulkkaustilanteessa.
11. Tulkki ei toimi ammattikuntaansa haittaavalla tavalla.
12. Tulkki kehittää jatkuvasti ammattitaitoaan.

LIITE 2. Teemahaastattelurunko

Haastatteluteemat

1. Työnkuva
  - Mitä työtehtäviisi kuuluu? Kuvaile omaa työtäsi

2. Tulkin rooli
  - Millainen on mielestäsi ammattitaitoinen tulkki?
  - Mitä rooliin mielestäsi kuuluu/ei kuulu, miksi?
  - Vaikuttaako taustasi rooliisi tulkkina? Esim. lähihoitaja-tausta

3. Tulkin etiikka
  - Vaitiolovelvollisuus ja salassapitovelvollisuus - mitä ajatuksia herättää?
  - Mitä tulkin etiikkaan kuuluu?

4. Avustaminen/Auttaminen
  - Kuvaile sanoja
  - Mitä mielestäsi kuuluu avustamiseen, mitä auttamiseen?
  - Voitko tulkkina avustaa? Kuinka paljon? Miten voi avustaa?

5. Asiakkaiden tietämys
  - Koetko, että asiakkaat tietävät työtehtäväsi? Haasteet? Esimerkiksi tulkin roolin, työtehtävät tai ammattisäännöstön

LIITE 3. Saatekirje

Hei!

Opiskelen neljättä, eli viimeistä vuotta Turussa Diakonia-ammattikorkeakoulussa tulkiksi. Olen suuntautunut toisen vuoden lopulla puhevammaisten tulkkaukseen ja nyt puolitoista vuotta olen siis syventynyt opinnoissani siihen.

Teen opinnäytetyötä, johon tarvitsisin vapaaehtoisia haastateltavia. Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää, miten tulkit tällä hetkellä kokevat oman roolinsa, millainen tulkkien mielestä on ammattitaitoinen tulkki? Mitä rooliin kuuluu ja onko roolissa helppo pitäytyä? Kohdistuuko rooliin haasteita esimerkiksi asiakkaan puolesta?

Tarkoitukseni on toteuttaa haastattelut teemahaastatteluina pienryhmissä (noin 4-5 henkilöä). Etsin siis vähintään 10 tulkkia, jossa mukana on juuri valmistuneita ja jo kauemmin töitä tehneitä, sekä ammattikorkeakoulututkinnon ja erikoisammattitutkinnon suorittaneita tulkkeja. Haastattelut tulen toteuttamaan etänä, joten paikkakunnalla ei ole väliä. Haastattelut tulen kuvaamaan opinnäytetyötäni varten. Ne tulevat vain minun käyttööni ja poistan ne heti, kun opinnäytetyö on valmis.

Haastattelun ajankohta on maaliskuun alussa. Haastateltavien kanssa sovitaan aikatauluista lähempänä ajankohtaa tarkemmin. Kerron myös mielelläni lisää, jos esimerkiksi haastattelun ja opinnäytetyön aiheesta on jotakin kysyttävää!

Toivon vastauksia 23.2. mennessä.

Ystävällisin terveisin

Eeva Köpsi

eeva.kopsi@student.diak.fi